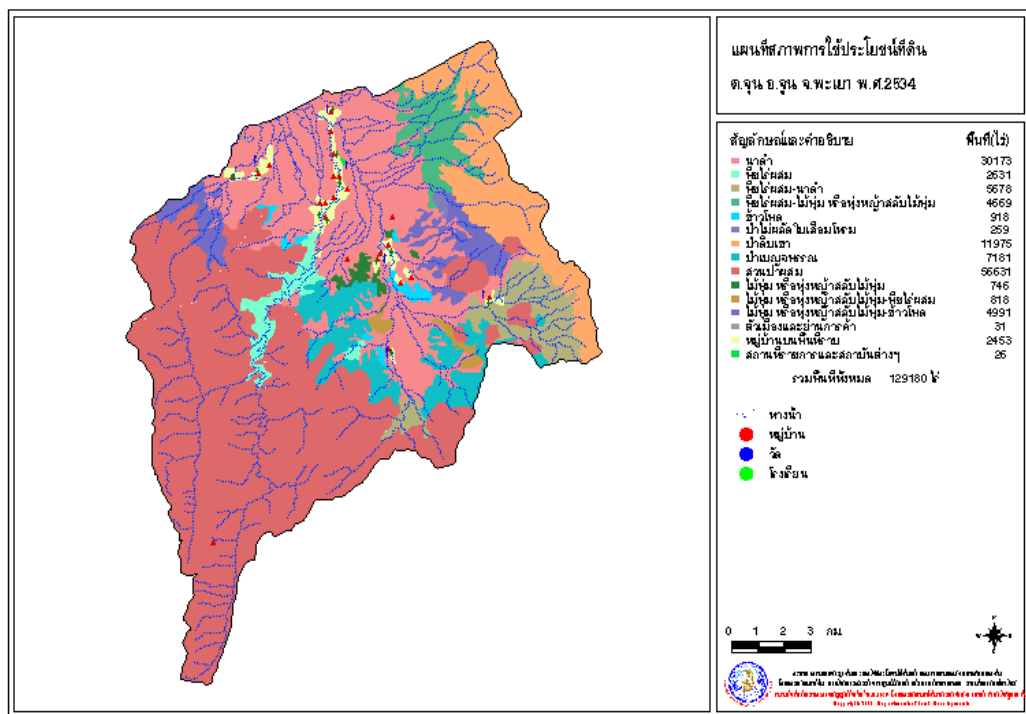

บ้านสร้อยศรี, บ้านสร้อยศรีพัฒนา ต. จุน อ. จุน จ. พะเยา

ลักษณะทั่วไป

พื้นที่ตำบลจุนประกอบด้วยพื้นที่เป็นสวนป่าผสม 44 % ของพื้นที่ทั้งหมดศึกษาและพื้นที่นาดำร้อยละ 23 ของพื้นที่ทั้งหมด (แผนภาพที่ 13) ต. จุน อ. จุน จ. พะเยา ซึ่งมีทั้งหมด 17 หมู่บ้าน พื้นที่นาทั้งหมดประมาณ 1600 ไร่ ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ดอนอาศัยน้ำฝน พื้นที่นา : พื้นที่ไร่ : พื้นที่สวน = 90 : 5 : 5 ยกเว้นหมู่ที่ 6 ที่มี พื้นที่นา : พื้นที่ไร่ : พื้นที่สวน = 75 : 15 : 5 สมาชิกที่เกษตรกรที่ร่วมโครงการโรงเรียนเกษตรซึ่งตั้งอยู่ที่ หมู่ 7 บ้านสร้อยศรี มีสมาชิก 30 ราย โดยสมาชิกส่วนใหญ่มาจากหมู่ 7, 16, 14, 6 โดยเฉพาะ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครอง ประมาณ 5-30 ไร่เฉลี่ย 8-10 ไร่ ต่อครัวเรือน ลักษณะโดยทั่วไปของ ต. จุน ดังตารางที่ 29 พื้นที่นาโดยประมาณ 1300 ไร่ ในหมู่ 7, 6

แผนภาพที่ 13 ลักษณะการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ ต. จุน อ. จุน จ. พะเยา
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, 2543

ตารางที่ 28 จำนวนครัวเรือน และสภาพทางเศรษฐกิจของ ต. จุน อ. จุน จ. พะเยา

หมู่	บ้าน	จำนวนครัวเรือน	สถานภาพทางเศรษฐกิจ	เหตุผล
1	บ้านหวังกิ่ง		***	น้ำดีมีอ่างเก็บน้ำ
2	บ้านจุน		***	น้ำดีมีอ่างเก็บน้ำ
3	บ้านค่างหงส์			
4	บ้านเขียะ			
5	บ้านดอนมูล			
6	บ้านดอนชัย	150	**	
7	บ้านสร้อยศรี	128	**	
8	บ้านจุนพัฒนา			
9	บ้านใหม่ดอนมูล			
10	บ้านร้องคู			
11	บ้านหวังกิ่งพัฒนา			
12	บ้านศรีมาลัย		**	
13	บ้านค่างหงส์ใหม่			
14	บ้านดอนชัยพัฒนา	140	**	
15	บ้านใหม่กาญจนา			
16	บ้านสร้อยศรีพัฒนา	144	**	
17	บ้านจุนรักษา			

ที่ตั้งของหมู่ 1, 2, 3, 4, 11, 17 มีอ่างเก็บน้ำซึ่งสามารถผันน้ำช่วยสมาชิกเดือนมิถุนายน ลดปัญหาแล้งในช่วงแล้งที่ 1 ส่วนในหมู่ 7, 16, 12, 14 ไม่มีอ่างเก็บน้ำ ต้องอาศัยน้ำฝนอย่างเดียว แม่น้ำหลักได้แก่แม่น้ำจุน ที่นาอยู่บริเวณเดียวกัน

ปัญหา

ที่นา เริ่มหว่านกล้าปลายพฤษภาคม กล้าอายุประมาณ 35-40 วัน แต่ในกรณีที่แล้งใช้กล้าอายุ 50-60 วัน ที่หว่านกล้าใช้เวลาประมาณ 30 วัน ฝนทิ้งช่วง (ปลาย พ.ค – ต้น มิ. ย) จะส่งผลให้ต้นกล้าแคระไม่แตกกอ ซึ่งโอกาสเกิด 2 ปี ใน 5 ปี เกษตรกรกล่าวว่ามีผลผลิตลดลงประมาณ 10% ซึ่งจะเกิดขึ้นส่วนมากในที่ดอน

การแก้ปัญหา

1. สูบน้ำจากสระเข้าช่วยในที่นาดอน ที่ลุ่มสูบน้ำจากสระเพียง 20 % เนื่องจากลักษณะดินค่อนข้างเหนียว เก็บน้ำได้ดีกว่า บ้านจุนจะใช้น้ำจากน้ำแม่ น้ำจุน

2. หลังให้น้ำใส่ปุ๋ยกล้า 16-20-0 20 กก./ไร่ เมื่อก่อนเกษตรกรใช้ 46-0-0 และ 26-0-0 แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น 16-20-0 (เนื่องจากใช้แล้วทำให้กล้าอ่อนแอต่อโรคและแมลง
3. ปลูกรั้วปลายเดือนมิถุนายน ในที่นาลุ่ม ซึ่งเริ่มปลูกรั้วก่อนนาตอนเพื่อหนีน้ำ ก่อน 12 ส.ค. แต่ถ้าปีไหนฝนทิ้งช่วงจะยืดเวลาการปลูกรั้วถึงวันที่ 20 สิงหาคม

เกษตรกรจะเก็บเกี่ยวประมาณเดือน พ.ย หลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จแล้วเกษตรกรนำฟางที่เหลือมาปลูกรั้วเทียม เกษตรกรปลูกรั้วเทียมหลังนา เพียง 10% หรือปลูกรั้วเทียมที่นาลุ่มเดือน ธ. ค เก็บเกี่ยว เม.ย สัดส่วน 3% ของครัวเรือนเกษตรกร

ตารางที่ 29 คุณสมบัติของพื้นที่นาดอนและนาลุ่ม บ้านสร้อยศรี และบ้านสร้อยศรีพัฒนา

ที่นาดอน			ที่นาลุ่ม	
สัดส่วนพื้นที่	70 %		30 %	
ลักษณะดิน	ดินร่วนปนทรายสีดำ ที่ดินดีมีการใช้ประโยชน์ ประมาณ 20ปี		ดินเหนียวสีออกขาว ดินไม่ค่อยดี ใช้ประโยชน์มานาน มากกว่า 50ปี	
แหล่งน้ำ	ห้วยสร้อย		แม่น้ำอิง น้ำจากฝายแม่ทะลายห้วยสร้อย	
การจัดการธาตุอาหาร	16-20-0 หลังปลูกรั้ว 10-15 วัน (แตกกอ) 10-15 กก./ไร่ 46-0-0 ระยะตั้งท้อง 10-20 กก/ไร่		16-20-0 หลังปลูกรั้ว 10-15 วัน (แตกกอ) 20-ถ กก./ไร่ 46-0-0 ระยะตั้งท้อง 10-20 กก/ไร่	
พันธุ์	สัดส่วน	ผลผลิต (kg/ไร่)	สัดส่วน	ผลผลิต (kg/ไร่)
กข. 6	30%	650	85%	650
กข. 15	60%	750	10%	725
มะลิ 105	10%	650	5%	650
สันป่าตอง1		คาดว่าจะได้ 800 kg		

ระบบการผลิต

ที่ไร่ดอน

ประมาณ 50% ของพื้นที่ที่ปลูกรั้วข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 888 ผลผลิต 10000 กก/ไร่ เริ่มต้นพฤษภาคม ถึงปลายกันยายนเก็บเกี่ยว หลังจากนั้นปลูกรั้วดำหลังข้าวโพด แต่ก่อนใช้ถั่วเขียวแต่เนื่องจากถั่วเขียวให้ผลผลิตค่อนข้างต่ำ และประกอบกับทรงพุ่มเล็กผลผลิตชีวมวลน้อยกว่าถั่วดำ

ที่สวน

เกษตรกรได้ปรับพื้นที่นาดอนบางส่วนเพื่อทำเป็นที่ปลูกลำไย ขยายมากในปี 2543 เนื่องจากราคาดี ลำไยปลูกรั้วกับพื้นที่ไร่เริ่มปลูกรั้วมานานกว่า 10 ปี จะมีการพื้นที่ไร่และที่สวนทำคู่กับปลูกรั้วข้าวโพดระหว่างต้นลำไย

ตารางที่ 30 ระบบการผลิตพืช

พื้นที่	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
ที่นา	ถั่วเหลือง								ข้าว			
ที่ไร่ดอย							ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์				ถั่วดำ	
ที่สวน					ลำไย							

การบำรุงดิน

แต่ก่อนการทำนาไม่ได้มีการใช้ปุ๋ย เพิ่งมีการเริ่มใช้ปุ๋ยประมาณปี 2531-2532 และเริ่มมีการใช้ปุ๋ยมากขึ้น เกษตรกรกล่าวว่าผลทำให้ดินเป็นกรด และจับกันเป็นก้อนเหนียว การใช้ถั่วดำ และการใช้ปุ๋ยคอกประมาณ 10-15 กระสอบ (80กก. /กระสอบ)

วิวัฒนาการของพันธุ์ข้าว

ข้าวเหนียวพันธุ์พื้นเมือง → สันป่าตอง → กข.6

ตารางที่ 31 พันธุ์ข้าวและลักษณะของพันธุ์ที่เกษตรกรเคยใช้

พันธุ์พื้นเมือง	ลักษณะ
1. ข้าวดอกเหลือง	เมล็ดสั้นเมล็ดใหญ่ผลผลิตประมาณ 700 กก./ไร่ น้ำหนักเมล็ดดี
2. ข้าวเหมยนอง	ข้าวเมล็ดสั้นอายุเก็บเกี่ยวสั้น ผลผลิตดีประมาณ 1000 กก./ไร่
3. ข้าวมะตาน	เมล็ดใหญ่สีดำ อายุยาวได้ข้าวดี แตกกอดีต้านทานโรค
4. ข้าวแก้วรวงหัก	เมล็ดสีข้าว เมล็ดยาว ผลผลิตไม่ค่อยดี ต้นแข็งแรง
5. ข้าวขาว(คอกหยวก)	อายุสั้นเมล็ดสีข้าว เมล็ดยาว ผลผลิตไม่ค่อยดี ต้นแข็งแรง
6. ข้าวเหนียวแม่จัน	เมล็ดใหญ่ยาว กลิ่นหอม
7. ข้าวเกล็ดเต่า	เมล็ดสวย คล้ายข้าวดอกเหลือง ผลผลิตดี เป็นข้าวเมล็ดใหญ่
8. ข้าวเหนียวหมามูย	ข้าวต้นเหนียว คาย ทนแล้ง อายุสั้น ปลูกที่ดอน เหมือนดอบุญมา
9. กข. 6	ต้นแข็งแรงไม่ล้ม คุณภาพเมล็ดดี ผลผลิตดี
10. สันป่าตอง	ผลผลิตดี ต้นอ่อนเมล็ดร่วงง่าย

ปัญหาการปลูกข้าว

ที่ดอน

1. แล้ง(1/3ปี)
2. ปลูก/ หนุ
3. โรคใบแห้ง
4. เพลี้ยกระโดด
5. ไหม้คอรวง (2/10ปี) พบรุนแรงปี 2542 ผลผลิตลดลงประมาณ 50% และปี2533-2534 ผลผลิตลดลง 90%

ที่ลุ่ม

1. ปลูก เสียเวลาปลูก เก็บทำน้ำปลูก
2. ใบแห้ง
3. เพลี้ยกระโดด ส่วนมากพบสีเขี้ยว

ปัญหาแล้ง

ตารางที่ 32 ปัญหาแล้งและการแก้ปัญหา

แล้ง	ระยะที่พบ	โอกาส	ความรุนแรง	แก้ปัญหา
แล้ง1	ช่วงระยะกล้า	2/5 ปี	ผลผลิตลด 10%	ใส่ปุ๋ย สูบน้ำเข้า
แล้ง2	ระยะออกดอก	1/5 ปี	ผลผลิตลด 50%	สูบน้ำเข้า

สถานภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพภาคเกษตร 90% ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงวัว หมู 7, 10 เลี้ยงวัวประมาณ 10 ครอบครัว
อาชีพนอกภาคเกษตร 10% รับจ้างทั่วไปทั้งในและนอกหมู่บ้าน ต่างจังหวัด เช่นก่อสร้าง

แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว

1. ศูนย์ขยายพันธุ์พืช เขต 8 พะเยา 10%
2. ศูนย์วิจัยข้าวพาน เชียงราย
3. ธ.ก.ส. 10%
4. เก็บเมล็ดพันธุ์เอง เปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ 3 ปี/ ครั้ง 30%
5. สหกรณ์ 50%

การเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง ทำมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ประหยัดต้นทุน พันธุ์ข้างที่ใช้อยู่ก็
เลยยังใช้อยู่ การเก็บ คัดเองคุณภาพดีกว่าศูนย์ โดยเกษตรกรจะคัดเลือกครั้งเดียวหลังนา เก็บ

เกี่ยวแล้วถอดตรงที่ปนออก เก็บเมล็ดพันธุ์ 10 กก./ไร่ จะคัดทุกปี แต่ประมาณ 3 ปี เปลี่ยนพันธุ์ โดยซื้อจากที่อื่นมาเสริม เกษตรกรมียุ่งข้าวทุกครัวเรือน บรรจุได้ตั้งแต่ 5000-30000 กก.

ราคาข้าว

ตารางที่ 33 พันธุ์ข้าวและราคาที่เกษตรกรขายได้ ปี 2542-2544

พันธุ์/ปี	2542 (บาท/ กิโลกรัม)	2543(บาท/ กิโลกรัม)	2544(บาท/ กิโลกรัม)
ข้าวเหนียว	7	6	6
ข้าวเจ้า	10	8	5

เหตุผลที่เกษตรกรเปลี่ยนพันธุ์ข้าวมาใช้พันธุ์ปัจจุบันเนื่องจาก พันธุ์พื้นเมืองน้ำหนักไม่ดี ไม่อร่อย เกษตรกรทำเกษตรผสมผสาน มีประมาณ 6-7 ราย เริ่มปี 2539-2540 สัดส่วนการบริโภค:ขาย ตั้งแต่ 40 :70 เกษตรกรซื้อ อินคา เงินฝรั่ง ข้าวกข6. ผลผลิตดีมาก 900 กก./ไร่ เนื่องจากที่นาอยู่ที่ดอนดินดี มีการดูแลดีน้ำดี (น้ำแม่สร้อย)